

ԱՅՅՐԻՒՄ. Պատրիզի դաշնայն լուծելու անձերը, հաստատուած իրաւունքի սկզբունքը և երեք տեղութեանայն առաւելին դաշնայն գործխանը: ԱՅՅՐԻՒՄ
ԳԿԿԼԻՍ. Ախրիսի մարտի թագաւորը: Սասնի եւ Նիւի,
Եւ Քեօն կայսրուհին: ԱՅՅՐԻՒՄ
ՊԵՏԻՍ. Պրոնիտի սպայ: Նր. Պատեւազիսի զինանոցին
համար շնորհաւորութիւն: Լ. Փաւսթաթիսի խորհրդատոյցին
էլ իրաւոր նկատմամբ խառնածները: Ախրիսի: Սեւաստայն:
Ախրիսի խորհրդը:
ԻՏԱԼԻՍ. Քաւոր կամեմ ու պաշտօնէի ժողովութիւն:
Ինչպիսի տնայն զին. Նիւստոյն լաւագործական լաւագործ: Նի-
ստոն կրնայ ներս: Թաւանայն կամ զարար:
ՌՈՍՏՈՒՍԵՆ. Եւրոպայի կայսր կործանութիւն: Նի-
ստայն: Նաք պաշտօնէն աներ: Իրաւական նա առաւորդը:
ՕՍԽԻՍԵՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ. Չէրիւզ պաշտօնատոհմերի
թաւոր թախարհներ: Գործնաւարտ զորք: Պապաթաթ եւ Միք-
էլի զինութիւններ:
ՌՈՒՆՈՒՄԱԿԱՆԵ. Կեանքի գրական: Մեծին Պիտրոսի
գարը. ձիւ:
ԻՐԻՎԱՆՈՒՄ. Եւ
ԱՅԿԵ. Մասն ու Իրաւարտ:

ԱԽԱՅՐԻՄ

ՊԵՏԻՆԵԱՆ, 10 ՄԵՏԻՈՒՐ:

1) ԻՄԳՐԱՅՈՒ նախընթաց թվովն մէջ քրաճ խոստումունքներնու համեմտապէս անդամ փարթի իտաղոգոլմեան դաշինքը կը գնենք, Աւստրիայի տրուած սրինակէն թարգմանելով, զորն որ ԱՆԻՆԱՅԻ Երօթիքի դաշնունէ հաստատակեց՝ դաղդիներէն բնագրին հետ: Էրազորոյ Էջերուն անձկուլմեանը համար բուն դաշնադրութիւնը գալ անգամուան ձգելով կը հարադրենք, պարս միայն դաշնագրութեան ամրոցացուցիւ մաս կոպտող երեք յաւելումները, դարձեալ ծովային մէկ քանի սկզբունց յայտարարութիւնը, ինչպէս նաեւ Աւստրիայի, Դաղդիայի եւ Էնզղիայի (սմանէսն տէրութեան նկատման թեան նկատմամբ մէջերնին դրած առանձին դաշինքը մեր յարգոյ ընկիւնցողաց հաղութելոյ:

ፀ ሂ ኩ ሩ ለ ገ ኩ ሂ ስ ደ

165

Յաւանի միջնակարգիէ իւրաքանչիւր.

[illegible]

Տոբալտով լիճապարհի լիւսնաւորութիւն Եւսն խեղճի երբը վարդաբերէլն իսպարն Հե-
տեւ Եւսլ յարաւանն Երտան զրայ վարդաբերն քան :

Յագրածն է. Երեւանի մարզի Կոմիտասի, Կր
ձանու ջանն էր հաստատուն որոշուիլ, որ ան անորոգիւթի
օգիւթը, որն որ իր տեղում էստի իրիւ, ինն իննուն մը
հարարուն է, և որոշն զորո իտեղում մինչև Տիգրս օտար
տէրութիւն եանց պատարաւանիսն ծառայուն հարստուն էլիի
(Հանդիպարեմի) և Քաղաքոմի (Պօղոս Լալի) Ներքո զնիւթ
մանեղն աղբլու ան էր, առիկց մեղքն ալ հաստատուն ուր
ալ դաշէ. և. քանի որ Գուռը խաղաղութեան միջ է
կորից պիտի չորոգ. որ նայն ինքուցնեալուն միջ օտար պաւ
անարազման ինն մը մանէ:

Այլ կայ հիշմունք Լաւարիայի մեծագոյն կայսրը, Դաշ-
դուստր կայսրը, Ռոմէի Բրիտանիայի եւ Գալլիայի միա-
նայն թագաւոր ինչ կան թագաւորին. Դրոշ չի թողաւ աւարը,
Ռաւաւաց կայսրն եւ Սարգիշիայի թագաւորն իրենց սկիւն
կը տարաւորաւորեն: Ինչ թմրին տարաւոր յարգելու եւ գերդոշ-
նայն սկըբուն չաւմ մնաւ գարու իրաւ:

Եզրաւոր Բ. Մեծապատ Սուքիտայը կը վերադառնայ իւրեն, ինչպէս որ մինչեւ հիմա կ'ըլլար, բարեկամ տէրութիւնացի եւ Եւրոպայի ծառայութիւնէն քորած աշխատեցաւ թէ ինչ. պատմութիւնային իտեւերուն երթիւ-եկոյթիւնէն համար՝ Տրոպիկալ համալսարանը, իրաւունքը:

Յոգա—ժ Ի. Կնյն բացառու թիւերը կ'որոշէ նաեւ ան
առաւորապիկնեան գրաշով նաւարկող թիւները. պատեքազմը
նաւերուն համարը ալ, կործակողական թիւերու մասնակից
կեղք սովն համար թիւն զորայ Գանձուրի բերանակիցը սահելը
հանուելի նաւագնացու թիւուն ազատու թիւնն նկատմամբ ու
թողւած կարգապարտ թիւները գործադրելու համար, որոնց
ԹԻՔ Եւ Բարանդիւր անբաժնեան համար երկու քր պիտի
շահեն:

ՅԵՐԱՅԱՍԵԼ Գ. Այս դարձանքովս, որն որ այսօր
բուսնի վարդիկ մէջ առարկուցուած զիսաւոր դաշնից, յորա-
կից յաւելուած մէկ կը կապմէ, շորո շորով զարմուռն մէջ, եւ
էնէն կարելի է աւելի տեսնող՝ անոր յաւելուածս։

Ի Հաստատության իմ քառահանգույն՝ մասնակից եղալ իրադրության գործակալների (Բնագործին) ստորագրելին եւ զրան ներքին կնիքի տակ հանձնելու:

Կատարուեցաւ փառքի յիշխմանը, Մարտ սոմոսն երեւանե-
րորդ, որը, Հալաթ ու խիշ Հալաթ, յիշուանալեցին: (Սոմոս
հալաթ կաւ դան, ապարուդուանի ներք):

24

Գրեման անկեղծագործի խոսքն է.

Ինչպէս Ռուսաց մեծափառ կայսրն էւ մեծափառ Սեւեմսկի զինեղով Սէւ ծովը, չկարծեմ եւս սկիզբէն որ առ տարւան Փետրուարի 25ին Փարիզ ոտքադրուած ինի Ս. արքանայրն մէջ բռնանշտիւնս ան իւրաքանչեւ խաղաղութեան պարմաներով, հառաւանստ է, եւ ուղեով միայն հասանելով եւս իրեն ծովէկէլս պաշտպանութեան ծառայութեան համար Սեւ ծովը մէջ ունեցաւ վերապահած թէ՛քէն Կուսերու թիւն աւ զարութիւնը սահմանել, որոշելին այս վստահանա ստանձին պաշտպանութեան մը ոտքադրուած (չսոս կու գան երկու տարւոյն իւրեանց քորոյնպաշտ անուններ) :

Որոնք իրենց պատրուած վիճակի մէջ գտնուած վնասը
 իշխանութիւնէն թողնելու համար իրենց տարբեր յաջողութեամբ
 արժանացան փոքր միւսքէն ընդհանուր օգուտի համար ։

Հարգաւոր Ս. Գալանյան մանուկն էր զոր քարճապետութե
կողմերը փոփոխուիկն իրենը զինուոր կը պարտուա որեւէ Սեւ
Ժպիւտ մէջ ուրիշ պատերազմականութիւն տեսնէ չպահելու թաղ
միջոցի այնչեղութիւնը որ հոս տեսնող իր ուղեւ, զայն խեղան
եւ, մեծ նւերեան հիպատոմիտի պարտութիւնն էր որպէս

Յեր--՝ Բ. Դարանց մասնակից եղող բարձր կողմերը կը վերադարձեն իրենց լեւ ծագող գրայ փեց հասնիս.

404 մանկերեւոթ թիւ վաղ յիսուն խիբ երկդիսուսխիւն եւ
 առ առաւելին 800 տոկիսաւար ունեցող շքեհաւներն, եւ
 չորս հաստ մինչեւ 800 տոկիսաւարն ունեցող շքեհաւոր
 կամ առաւելաւոր թիւներն հաւեր պահելու:

Հնգամս Դ. Ա. Գաղաթաղութիւնդ, որն որ այսո-
րումս վարելից մէջ ասորագրութեան գլխաւոր գաղաթաղ
ւերստեք պիտի համարուի, յորտ շարքախճումս մէջ է.
եւ ինչէ Կորնիլի է. աւելի լաւատից, որտի վաւերացուի իւ
Հոռո իւր քան ասորագրութիւններն, եւ այլն:

20

Հանձնա մեկնարկողին Բառաձոյ .

Կողովարաց մեծամուտ կայսրը, Անգղիայի եւ Իր-
լանդայի միացեալ թագաւորութեան թագաւորն եւ ա-
մենայն Ռուսաց կայսրը, ուրիշից, Գլխիկի մական կրող
այ սարսափէ մէջեւնիս Արեւելիկ Նկարանման յաղագ-
սիւնսն Տաւադաւանս միասնաւոր թիւար. եւ անոր ընդ-
հանուր քաղաքս թեւան արջնա թիւիւներն սոբաւցորդի ու
Տաւադաւան, Կողովարս թիւն մ'ընիկս արուելցիս (Հոս
Երես տեւան թեւանս արմատանս անուանեն իւր անուն)

Որովհետ իրենց պարսանքուած զինակիրն մէկ դռնուսով լինալով դռնակաւարտնէն աւելի չէր յիշարը փախստուկէն ետքը՝ յետագայ լուսաւառնութեան վրայ միայնակն դուռն ։

Երբեմն ի. իսկ սույն մեծամասն հայերը Վաղղիայի ոչ
հայերի եւ Մեծին Բրիտանիայի եւ Իրլանդիայի միացեալ
Մեծագործութեան թագաւորութեան յայտնեալ բազմաթիւ
հասարակ. հասնող՝ իր անսույն յանձն ուր Սրտիկի կողմերը պի-
տի շամարացուին, եւ հոն պիտեւորական կամ Ժողովական հաս-
արակութիւն (Ecclesiastical) մը ոչ պիտի պահուի եւ ոչ
այ նորոյն պիտի կանխուի:

ԳԵՐԱՆԱԻՆ Բ. - Լին Կարմիրգորտ լեռները, որն այս պարտքան
Փարիզը մեջ ստորագրող աթ զինուոր ցտանց յարակից
յուսելու աթ մը տիտե Համբարձ, չորս յարակիսան մէջ,
եւ եթէ հորելի է աւելի յաւտող տիտի միւսերացաւ:

Եւ այսքը ստորագրուի իմ քննելուն, եւ պիտի գտնուի զանա :

Յայտարարություն .

Գրադիցի հապարդ ուժքը հարկեր չկատարեցինք, Սարգսի
երեսուներեկ պարտեց ասորադարձը ինչպիսի գործակալները,
գեղարարական պայման համար գրադարձուած առեւանդին, իրտեղով
Սարգսի արտաւերադրից րոպէի ծածկաբան իրտուալը երկուր ծա-
ւանդի յաւալից փառապիւք և գահաւ լիւնուրի յիշե՛ր երա՛ծ և-

Պետերով որ այսօրվան նիւթէ մէջ իրտանց է արար-
տւոյց անորոշութիւնը կամ անորոշ գուր ինքն ինքն
շարժութիւնն ու պատճառաւ՝ փարսեան մէջ զարմաց տար-
բերութիւններու անգի կու տայ, որոնցմէ կենսուն մեծամեծ
ըմբռնութիւններ եւ նոյն իսկ պատմութիւններ ու կոն-
ներ արարի :

Թե՛ն հետևեալաբար ըստ սղտակաբ է պարզութի կարեւոր
է՛ն տի մի վրայ իրաւունք սրահեղա տե ստ թիւն կամ վար-
չաւաւ տտ, թիւն մի հտտտտտտտ -

Իրենցով ու վարակելով զհոգևորմամբ ողջովն զո մարտած իրացոր զորմահախնելն իրենց կամ աղաթով խեղուց ունենցած զխառնարտ խելանկողուն և քիչ կերպով շին կրնար յամուս պատմութիւններ իւրոց իմէ և ճանաթով ազգաց իրարմէջ յարաբերութիւններուն մէջ աս նիւ խելի նկատմամբ ճշտապատշաճ անկողններ խոյնել :

Վերջինից պարտապատճառ լիարդ իշխանութիւն
ունեցող զորհակալները հասնեցան այս վարկածին հա-
նելա միջոցներուն վրայ միտասի իւր հրդուկներու, եւ իրա-
նու հետ միտասնեցով՝ հեռանալ հանրիական լայնու-
րութիւնը ասկանեցին:

Յօդ. 1. ԴԱՆԱՊԱՐԱԿԱՆՆԷ (ՏՈՒՄԵՐ, պատերազմի
ստան զմայնութանի տաւ ցրաւերը) բարձրաւոր է, և զի-
յոսով պիտի մնայ:

նեւոյ քրտն աղբիւրակներն ետրն ամեցոյ 4ին րն-
ամեւոցը հետ դեպ ի Հոսմ երթալու ծովայ
կաւ :

ՌԻՍՈՍՏԱՆ

ՊԵՏՐՈՒՆԻ, 5 Մայիս: Կոյսերական քաղաք մ
մը կը ծանալանէ թէ թաղապետ ինքն հանդէ-
սը Օգոստոս ամեցն մէջ Մասկոտ պիտի կատա-
րուի: Մեծափառ կոյսերն իր լայնարարական մարդ
պիտեանիս երթալու աստէն մինչեւ արշաւ անոր
պիտոր ընկերակցայ, եւ գուցէ Գրաշն արքունեաց
պէ արշաւակալին մ'ընէ: Կայսրուհի ծառայոր-
դութիւնն ամեցոյ կէտերը պիտի սկսի, եւ կ'ըստի
թէ Վերին Լ. սարկայի բազմեքներուն մէկը պիտի
որ երթայ:

Լեւորոստի Բ. մեծափառ կոյսերը տէրութեան
փարութեան մէջ նորագոյթիւններն եւ բարեկար-
գութիւններն ընկելու զբաղած է. ինչպէս կ'ըստի
պաշտօնատեսներուն շատը այլեւայլ մասերու պիտի
բաժնուին, եւ պաշտօնատեսարը միայն ընդհանուր
գործերը հոգալու համար մէկտեղ պիտի խոր-
հրդակցին բայցարձակ քաւարութեան փարութե-
լով: Կայսրը շատ առիթներու մէջ յուշուց թէ
ինչպէս փարութեան մէջ պէտքունը եղած աստէն
խիստ արդարութիւն կը բանեցնէ: Եւ յայտն
անցիկայ ամիս տուած մէկ հրամանով՝ Սիմ-
ֆերափոյի զինուորական հիւանդանոցին անհոյ
եւ անխնամ վարչութեան համար պարտքերն չիա-
տայող փերատեսուց զօրապետներն ու մեծ պաշ-
տօնականները, մէկ քանի բժիշկներ ու փերա-
բայներ՝ զինուորական դատաստանի տակ ձգե-
կամ բանտարկել տուաւ, ոմանց ալ հրապարա-
կաւ իր աժգոհութիւնը ծանուցանել տուաւ:

Մեծափառ կոյսերը Նիւսկրոտ կամին թուղթ
մը գրելով՝ անոր գրեթէ 60 ամեաց ծառայու-
թեանը համար շնորհակալ ըլլալէն ետքը զինքն
իր խնդրանքին համաձայն արտաքին գործոց պաշ-
տօնէն կը հանէ, բայց տէրութեան ատենադպրի
տնօրէնը կը թողու, եւ իրեն իր գոհութեանը
նշանակ՝ Կիւրդույոս կայսեր եւ իր ուղարկուիտե-
լով գործարարու մանրամասն գեղեցիկ պատ-
կերները կը պարգևէ: Տրաման ապա՛յ որ Ս.
Անդրեասի շքանշանի ժառանգանով կ'ործեր կա-
խէ: Կոյսերով իշխանէն դուռ, որն որ արտաքին
գործոց պաշտօնակց եղաւ, Սուրբանեթ զօրա-
պետն ալ պատկերաւոր պաշտօնակց անուանուե-
ցաւ: Պետրոսովի մէջ ալ խաղաղութեան դա-
շննը հրատարակուեցաւ:

Կայսրը հրամանաւ 5 եռացարկ ու 3 կրկ-
նայարկ պատերազմական նուէր նաւատորմէն
հանուելով՝ նուաճուիտներու մէջ կենացու
խրիստեան: Ասիկայ զատ Ղալթիկ ծովու, նաւա-
տորմին նկատմամբ նոր կարգադրութիւններ եւ
դուռ. 46 պատերազմական նաւեր 3 մաս բաժ-
նու եղան, որոնցմէ մէկը (Կիւրդույոս կոչ) 120 եւ
ուրիշ մ'ալ (Գեփուս Մեծ) 100 լինդանովով,
իսկ մնացածները 84—10 լինդանովով են:

Պետրոսովի եկած յոկոր կը ծանուցա-
նեն թէ կոյսերական քաղաքն համեմատ լուծուե-
լու լուռ մեծի մասին անկանոն զօրաց զնդերը
350,000 հոգւոյ կը հասնին:

ՕՍՏԱՆԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԵՊՈՒՆ հարիւր Զեքքէպներու ամբուստներն
կազմուած պատգամաւորութիւնը բարձրագոյն
Դուլնն դաւ՝ իրենց անկախութեան յայտարարու-
թիւնը կամ աղերսագիրը գաղափարի եւ Լեւո-
ղայի գետաբնակներն ալ տուին: Լուսամբն հա-
մեմատ Լեւոնապատանի ընկերներն ալ կուգին
անկախութեան յայտարարութիւն մը տալ:

Կ. Պոլսէն Լեւոնապատանին կը գրեն թէ Խ-
փախորտայի եւ մերձակայ տեղերուն քաղաք
բնակիչները անհնկով որ գաշաւորը նոյն քա-
ղաքը եւ յոյրը յամարակողմն կը պարպեն՝ խըն-
դիւր են որ իրենք ալ Ցաճկաստան անցնին ու
հոն բնակին. ուստի եւ, Ցոյրուճա գաւառն ի-
րենց զօրակցով՝ արդէն հոն փոխադրուելու
սկսել ունեն: Խորթն ուրիշ բնակիչներ ալ անոնց
սրբնակին հետեւել կուգին:

Կաղաքայի զօրքը հետզհետեւ խորունկ գաղով
Կաղաք կը գտնուի. արդէն Զուլանքու գրե-
ղիւր Կ. Պոլսէն անցան ճիգայիւր երթալու հա-
մար: Հիսուսակազորն ու հիմեղազորն ալ կուեն
եան եւ արդէն: Սոյրգիւրդի զօրաց մեկ մեծ
մասն արդէն իրենց հայրենիքը հասած են:

Կաղաքուսի Կարապի ընկերներն պատճա-
ռաց խաղաղութիւնները՝ Լեւոնապատանի քաղաքին եւ
ուրիշ մերձակայ տեղերու գլխաւորներուն սո-
նակեանովը զօրակց են, որով համագորտու-
թիւնը նորէն հրատարակուեցաւ: Կարապի յոյց
համեմատ Մերքի: Եւ միւսակայ տեղերը խոստու-
թիւններ եւլը եւ, փերայիւրալ քաղաքը կեցող
կուսակցին գրգռութեամբը:

ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ՄԵԾԵԱՅԲԱՅԵԱՅԵ

ՄԵԾԻՆ ՊԵՏՐՈՍԻ ՂԱՐՔԸ

ԺԹ.

Լեւորոստի յաղթութեան մինչեւ Բուրսի գետին
քով Պետրոսին գլուխն Եկած դժբախտութիւնը
թէպէտ քիչ, զրեթէ երկու տարւան միջոց մըն է,
սակայն այս կարճ ժամանակիս միջոցն մէջ ինչ մեծ
գործերն ու ինչ մեծ գործունէութիւնն շտեմտելով
Պետրոսին փայլ: Եւ միջոցիս պարագայներն իր ան-
խնայ գործունէութիւնը կրկնապատկեցին ու իր
զօրութիւնն ու կարողութիւնը ցոյցնելու աւելի
եւս առիթ տուին:

Լեւորոստի ան պատերազմին դաշտին վրայ, ուր որ
ինքն իր լինածովն զինն գտնուիտները կարողաց-
ցորը կարգադրելու սկսաւ: Հիւսիսմէլե. գեղ ի
վերին Լեւորոստ խաւարեցաւ, Մեծքով Լեւորո-
ստն պիտի մտնէր: Քաղաքներու Սրբապատրի հա-
ւատարմով՝ զինուորը իր մասդրութիւնը փոքր Ռու-
սաստանի վրայ պիտի ուղղէր ու Պաղերսայի կող-
մակցութեանը գէտ՝ Չարին իշխանութեանը պաշտ-
դան պիտի կենար: Նոյն ալ, թէպէտ ալ Զինեանե-
րէն փախ չուներ, Եւ լայնայի տէրութեանց հետ խա-
տակցելով ու անոնց հետ գաշինքներ գնելով իր
յաղթութիւններն ուղարկուելու ջանքի մէջ էր:
Սամարիլուս ինչպէս որ թէպէտ քանի մը յաղ-
թութիւն տնկցած, բայց վերջապէս յաղթուած
էր ու իր փան քաղաք Չարին աւերելն ալ իր լծալը
չէր կրնար պաշտպանել: Եւ զօրապետ Սարսուիցին
Ալեքսանդրապոլ խաղաղութիւնը անուանը հրատա-
րակեց ու Լեւորոստ ինչպէս վրայ տնկցած իրա-
ւունքները նորէն պաշտպանելու սկսաւ: Քաղաք-
կերն ու Վերինի արքաները հիւսիսային յաղթողին
հետ բարեկամութիւն խաղաղութեան սկսան. եւ Մասկո-
այի, Ցրեղանի ու Վարշաւի արքանեաց հետ պաշինք
մը գրին որ լինումական ու մանուսնոյ Զինեանին
յարձակեանց գէտ՝ կենան. եւ թէպէտ մէջերին
որոշուեցաւ որ Ալեքսանդրապոլ խաղաղութեան թէպէ-
թիւնները պահուին, սակայն եւ այնպէս Եւ զօրապետ
նորէն Լեւորոստին ինչպէս որ Չարին Բաղապետ
Պետրոս ալ՝ իր նոր ստացած բարեկամներէն
տնկնելն մէկն իր նիգութեանց մէջ իրեն սգեա-
կան չուներալ: Եւ յաւառան դրած դաշինքները
ընդունին անգործունէաց հրատարակեց ու ամենեւին
մէկ իր յաղթութեանը մասնակից ընել չուղեց:
Սաստանի տնկել մը բանուելէն ետքը տնկած Լե-
ւորոստն երթալու ծամբայ եղաւ, ուր որ անկա-
պարտաւ Եւ զօրապետը նորէն դահ հանել, ու այն-
չափ պատերազմներով ամեն կողմանէ տիրացած
երկրին հանգստութեանը համար, Մեծքովին հրա-
մայեց որ զօրքն տանաւ եւ Հուսեղարայի սահման-
ները քաղաքի:

Կայսրը պետին մտերը Մարտինովեան քաղ-
քին քով Բուրսիայի ինչպէս որ հետ տնկուելն
կորը Չարը գեղ ի Ռիկա վեր ելալու սկսաւ, որ-
պէս զի ան արեւմտահայ աշխատութեանը մասնակից
ըլլայ, ուստի որ մինչեւ առ ամենա, խաղաղութեան
բանակցութեանը զբաղելով, եւ մնացած էր: Հիւսի-
սմէլե արդէն հոս հասած ու ամեն կողմանէ ամրա-
ցած Ռիկան պաշտպան էր, (1709), Հիւսիսմէլե. Եւ
վից որ ետքը հասաւ Պետրոս Ռիկա ու անկամ
քաղաքը գնդակահար սկսաւ: Եւ այնպէս քաղաքին
տիրութիւնը ու պաշտպանութեանը քաջութիւնը
որ ի հարկաւորութեան բոլոր քաղաքն կրնի տալու
կը սպասուային, ու ժամանակին անպարտութիւնը
(Կայսրը) քաղաքին առումն անկարելի ըլլաւ ու Պե-
տրոս հոն քիչ մը զօրք լծողով, զօրաց մեծ մասն
տուաւ ու վեր գեղ ի Քուրդանա կաւ: ու անկից ալ
Ռիկան արդէն անկաւ, ուր որ իր ստօրական գործ-
քերը նորէն սկսաւ: Բաղձով անուամբ նաւ մը չի-
նաւելաւ սկսաւ ու քաղաքը վերջիցիցընելու համար
որոշուած 20,000 գործաւորաց մեծ մասը Զինեանի
գետին ինկած զօրքերն էին: Բեթեքապուրէնի ելա-
լով անգին աստին հանդիպելն ու զանազան կար-
գադրութիւններ ընելն ետքը իրեն յաղթող փա-
ռուոր ձաղորդով Մոսկուա մտաւ: Եւ հանգէնն որ
յառաջ պիտի ըլլար, ուրախարար գեղքով մ'ար-
դեւաւ էր: Եւ գեղքը Չարին կորորդ Եւրոպայի
դաշտը ծնունդն էր, որն որ ետքէն Ռուսաստանի
Կայսրուհի եղաւ: Զինեանի գետները անոր միայն կը
զարմանային, որ տանի հզօր Չար մը սպարապետի
անկախութիւնը պատուով հատարակ պաշտօնակալի մը
պէս ձառակն դահին ատուածներուն վրայ կը կե-
նար ու իր տեղն ուրիշ մը, Ռուսաստանովի, գահ է:

Լած՝ զօրապետներէն ու պաշտօնակներէն զանա-
զան տեղեկութիւններ կ'առնուէր:

Պետրոս հոս իր մայրաքաղաքին մէջ իբրեւ
Չար ու ինքնակալ ամեն բան նոր ու մտադիր ու-
ղով ընկելու սկսաւ: Մեծ ու պղծիկ, արաքերն ու
նեղքին ամեն բան տակն ու վրայ կ'ընէր, բայց միշտ
իր մտացն համաձայն ամեն բան նորագիտ ու աղ-
ետաբնակութեան փոխով: Հին մայրաքաղաքը նորա-
դաւելու սկսաւ ու հրաման ելաւ որ բոլոր քաղաքը,
ձառակն պաշտան բոլորովը քաղաքն աներ չի-
նուին: ու նոյնը յանձն առաւ զեանիւր ձրի կ'առ-
նուէր: Եւ թէ Պետրոսի իր ժաղով: Եւ կրկնուեց ջոն-
քը պարտաւ մեծ էր, որչափ մեծ պիտի ըլլար ան
ջանքը որով ինքն իր Ալեքսանդր արգին կրկնուեց եւ
տեւէն ինկաւ, որն որ աստէն մ'իրեն յաղթող պիտի
ըլլար: Եւ որ փան ուրիշ տեղ ընդարձակելէ խա-
տելու առիթ կ'առնէին:

Պետրոս զինքն իր արշաւանացը մէջ մեկտեղ
կ'առնուէր, որպէս զի կէտ մը վրան աւելի եւս աղ-
ղեցութիւնն ունենայ ու կէս մ'ալ տէրութեան
գործայն ու յարգութեանը վերջը տեղեկ ընէ:
Ու պայտիս ժամանակ մը յարմար սեպեց զինքն
արտաքին երկրներ խալ ընելու, որպէս զի հին Ռուս-
կան ստօրութիւնները վրայէն բոլորովին փարա-
տին, ուր նաեւ իրեն ամուսին մ'ընտրէ, որն որ
Պետրոսի յաւառն համաձայն իր Եւրոպական
կրթութեանը ատենը Եւրոպային թէ աստին
ու թէ հատարակայ կենացը վրայ մեծ ազդեցու-
թիւն կրնար ընել: 1710ին գարնան սկիզբը
քանի մը մեծամեծներու ուղեկցութեամբ իշխանը
ճամբայ եղաւ: ու Մայիսի մէջ Վարշու հասաւ, ուր
որ Եւրոստոս ինչպէս որ հետ ընկերակալով գեղ
ի Ցրեղան ու Քուրդուստ ճամբայ եղան: Հոս Պետրո-
ս չիպի-Լեւորոստին թէպէտ Բարթիմէն իշխանուեցին
հետ ծանոթացաւ, որն որ քիչ մը վերջը իրեն դժ-
բախտ ամուսին եղաւ: Եւրոստ Լեւորոստի արքունիքը
խաղաւ որ ինչ փոխանաւ իշխանը ճամբայ եղած
է, ուզեց որ Եւրոստի տունը ամուսնական դաշին-
քով մը Բարթիմէն տան հետ կապուի, Չարը մեծ
համաձայնութեամբ ու ինչպէս որ կ'ընդունէր ու քաղաքա-
կան խոստանութիւնն ալ աս կը թերադրէր: Բայց Եւ-
րոստ արդէն իր ամուսինն ընտրած ըլլալուն Պե-
տրոս չուզեց իր աղաւ ընտրութեանը գաղաւ:

Եւ միջոցիս շահանդիւր Եւրոստն ալ յաղթող
Պետրոսին իր պատիւը ցուցաւ ու իր գետնակն եւ
լած մէկ անպատուութեանը հատուցով՝ ըրաւ:
Մալմիլե քաւ գետնակն որ 1708ին հոն խաւ-
րուած էր, եւ դաւանուեալ ատեն իր պարտաւորու-
թեան մէկն Կառապետի ժամանած ու դատաստանակն
Եւրոստի քաւաքիւրուած էր: Թեպէտ Մալմիլե յու-
րեկու ժամ ետքը աղաւ ինչ արտեղաւ, բայց ասի-
կա Չարին համար հատուցով չէր: Եւ միջոցիս Վեդ-
ղայի ինչպէս որ հետ հետեւեցին հետեւ գոհ ընելու հա-
մար խորհրդանոցի մէջ զինքը կայսերական Մեծա-
փառութիւն պատուանուամբ յիշեց ու Ռուստան
տէրութեան արդարութիւնն ստաւ որ ալ անտնի
գեղք մը չպատահիր:

Սակայն չընհայեաց Պետրոսը պէտք էր որ զար-
նակ մեծամեծ պատրաստութեանը մեղք զարնէր,
որովհետեւ իր լինումները ինչպէս քիչ մ'եղբ
պիտի որ անանք, դեռ բոլորովին յոյսիկներ կորած
չէին: Կարձակ Սրենի ժ մեծ գործունէութիւն կը
անուանէր. Բեթեքապուրէ, Բիւն, Թիւր, Թու-
րով ամրացներ ամրանալու սկսաւ, նոր զօրաւորով
եղաւ, ու խոստութեան եւ աշխատանք տակ ընկնալ
ժողովուրդը հաւաքունը ու արտասուց պէտք էր
որ զօրաց ստակ հասցնէր, որովհետեւ Պետրոսի
ժամանակը յեղափոխութեան ու նորագոյթեան
ժամանակ էր:

Եւ ամեններս պատերազմի գաշան ուրիշ կեր-
պարանք մը ստացած էր: Կանիա իր հակառակոր-
դին յաղթուելու լսելուն պէս, իր Ռուսաստանի հետ
ըրած դաշինքը նորովեց (1709, Հոկտ.) եւ յայտ-
նապէս ցուցաւ որ Զինեան հետ հակառակութիւն-
ներն սկսելու վրայ է: Իրեք ալ քիչ մ'եղբ 17,000
գնակայի զօրք Զինեան միջնեցին, որն որ Զինեան
զօրաց պաշտպանութեանը տակն էր:

Իսկ Կարդոս անգին Պետրոսի մէջ Ցաճկաց
հիւրընկալութեան պաշտպանութեանը ապաւինած
էր, որն որ իրեն դժբախտ փրձակ դիւրեցներու
կը ջանար ու Պաղերսան Ռուսաց ձեռքը յանձնելու
բարեկամութեան փրձակ սեպէր: Սակայն Մալմիլ-
քան միշտ Ռուսաց ձեռքն ինչպէս փոխաւորով լա-
ւապցն սեպեց իր փառախոյի իր կենացը թիւնով վերջ
աւալ, քան թէ Ռուսաց վերջինի ձեռքն ինկաւ:

Կարդոս միշտ Ռուսական համադրուելու կը ջանայ
որ իր դժբախտութիւնը չէ թէ Ռուսաց քաջութե-
նն ու պատերազմի արտեստին անկեան ըլլալէն,
այլ անոնց ուհոյին բաղաւթներն ու նոյն ատե-

